

7. Горбатюк С. Є. Соціальна функція держави в контексті забезпечення соціогуманітарної безпеки. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України / Серія: Державне управління. Київ, 2017. № 1. С. 84-90.
8. Арістова І. В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України. Форум права, 2006. № 2. С. 18-21
9. Флорескул Н.П. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави. Вісник КНТЕУ. 2009. № 2. С. 34—46.

Ковач Д. Л.

кандидат юридичних наук, доцент
Державний біотехнологічний університет
e-mail: dkovach@ukr.net
ORCID: 0000-0002-6065-9793

ПРАВО ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Екологічна політика на сучасному етапі розвитку державності не займає пріоритетного місця, а сучасний стан законодавства України у сфері охорони навколишнього природного середовища не є досконалий. Права людини і навколишнє середовище нерозривно поєднані між собою. Чисте, безпечне навколишнє середовище є запорукою реалізації широкого спектру прав людини. В умовах євроінтеграції питання гарантій й захисту права людини на безпечне навколишнє середовище стають дедалі актуальними й потребують подальших наукових доробків, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Питання захисту прав людини на екологічно безпечне навколишнє середовище набувають глобального характеру, оскільки сучасний стан екологічної безпеки наближається до кризових показників. Гарантії захисту прав людини на безпечне навколишнє середовище й захист навколишнього середовища в науковій доктрині вважаються окремими питаннями, але вони постійно перетинаються.

Право на здорове, чисте, безпечне навколишнє середовище, як універсальне право людини широко досліджується й критикується. Так, на момент створення Загальної декларації прав людини та двох Міжнародних пактів про права людини питання зміни клімату, екологічної безпеки, біологічного різноманіття, планетарних умов та інші питання що забезпечують безпечні умови життєдіяльності людини, не були законодавчо закріплені й досліджені на високому науковому рівні. Проте, на сьогоднішній стан дослідження даних питань суттєво змінився. На міжнародному й національному рівнях закріплюються чисельні положення щодо зобов'язань держав забезпечувати безпечне, чисте, здорове та стабільне навколишнє середовище задля гарантування і захисту прав людини.

З розвитком державотворення в Україні, вперше, на законодавчому рівні у статті 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплено екологічні права людини, зокрема, право на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище, а з часом, на конституційному рівні, у статті 50 закріплюється право людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля. Як ми бачимо, виникає неузгодженість категоріального апарату в системі природоохоронного законодавства. На доктринальному рівні точаться дискусії щодо визначення змісту даного права. Так, Васильчук Л. Б., Бисага Ю. М. вважають, що форма реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля – це зовнішній вираз практичного втілення в життя можливостей, встановлених нормами права, громадянами України, іноземними громадянами або підданими, особами без громадянства, особисто або через створені ними організації, та іншими уповноваженими суб'єктами, з метою забезпечення безпечного для життя і здоров'я довкілля, а також задоволення власних потреб та інтересів у цій сфері. Корольова В. В. розглядає досліджуване право в двох аспектах: в об'єктивному й суб'єктивному. В об'єктивному розумінні, як сукупність правових норм, що закріплюють, регламентують,

охороняють відносини, пов'язані з використанням даного права. У суб'єктивному розумінні, як конкретну юридично забезпечену можливість людини користуватися безпечним довкіллям, що відповідає вимогам екологічної безпеки з метою задоволення життєво важливих потреб та інтересів.

Безпечне довкілля – це стан навколишнього природного середовища, який не завдає негативного впливу здоров'ю людини, не викликає руйнівні процеси у живих організмах, природний баланс зв'язку людини і довкілля не перевищує встановлені законодавством норми безпеки. Отже, право на безпечне довкілля охоплює такі права людини, як: право на стабільну екологічну обстановку, право на екологічне благополуччя, право на здорове навколишнє середовище, право на використання корисних властивостей природи для задоволення необхідних життєвозабезпечувальних фізіологічних та духовних потреб, право на охорону життя і здоров'я від несприятливих природних умов та природно антропогенних факторів.

В умовах повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію України компетентними органами фіксуються численні порушення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Систематичні дії російської федерації спрямовані на засмічення земель, забруднення ґрунтів, вод, атмосферного повітря, знищення об'єктів природно-заповідного фонду, знищення тваринного та рослинного світу України, ядерний шантаж всі ці призводить до порушення положень Конвенції про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище, Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) та низки інших міжнародних нормативно-правових актів, а також унеможлиблює належну та ефективну реалізацію конституційного права на безпечне для життя та здоров'я довкілля. В зазначеному контексті важливою ідеологічною основою щодо

захисту прав людини в умовах збройних конфліктів є аксіологічний підхід на базі якого вбачається доцільним створити ефективну модель державної політики, спрямованої на створення оптимальних засобів правового регулювання з урахуванням нагальних викликів та потреб сьогодення.

Список використаної літератури:

1. Андрейцев В.І. Екологічне право: курс лекцій: навч. посібник для юрид. фак./ В.І. Андрейцев. К.: Вентурі, 1996.-208с.
2. Васильчук Л.Б., Бисага Ю.М. Реалізація права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні: монографія. Ужгород: Видавничий центр ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019. 208 с.4.
3. Корольова В.В. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля в системі особистих немайнових прав фізичної особи. Legal Bulletin. 2022. No 3. С. 37–4
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. No 1264-ХІІ. Дата оновлення: 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
5. Конституція України: Закон Укра-їни від 28.06.1996 р. No 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол І), від 08.06.1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Tex

Ковач О. В.

кандидат юридичних наук, доцент
Державний біотехнологічний університет
e-mail: e_legist@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0086-5050

«ПІЛЬГИ» І «ПРИВІЛЕЇ» ЯК ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Пільги існували завжди на всіх етапах розвитку людства, проте їх сутність була різною й залежала від існуючого суспільного ладу, форми правління, рівня соціального розшарування населення тощо.

В Україні, як і в багатьох інших державах Європи, механізм правового регулювання в соціумі формувався протягом тривалого історичного періоду, а тому має свою багатовікову історію. Із давніх-давен законодавець